

testifica el significat «el orden o aviso que se despacha para hacer saber alg. c. a un número determinado de lugares, que están en un mismo camino o a poca distancia», d'aquí l'altra acc. que ens testifiquen en cast. el 1611: «el repartimiento que hazen los que van a algunas cobranças generales de alguna tierra, dividiendo entre sí los lugares; este mismo término tienen los que van a predicar las Bulas de la Cruzada».

Llavors en surt el derivat cast. *veredero*, gall. *breeiro*, que si a Galícia és sobretot el *camino brieiro* 'camí ral' (Sarmiento), també hi hagué de ser el nom d'un missatger o encarregat, puix que ja Sarmiento l'hi assenyala com a NP; i si en castellà consta, almenys des de c. 1700, com «el que va enviado con despachos para notificarlos o publicarlos en varios lugares», això ja consta com ll. en l'Antiguitat: en la forma VEREDARI, en la Vulgata, en St. Jeroni, en Sidoni Apollinar i en molts autors de l'alta E. Mj. (veg. Forcellini i Du C.). A la Vall d'Aran hi havia el *veredè*, funcionari encarregat de dur missatges oficials d'un municipi a l'altre de la vall, i del governador de Castell-Lleó a qualsevol d'ells.

Això prenia caràcter governatiu: en portuguès clàssic hi ha *vereador* «membro do concelho que tem a seu cargo cousas de policia, como os concertos, das estradas, a abundância dos mantimentos» (S. XVI), *verear* 'governar un paratge, un país' (1352), i anàlogament *vereação, vereamento*. I és que en el món feudal aquestes ordres circulades tenien caràcter obligatori, d'on l'acc. 'prestació forçosa', encara vigent a Alaba, i ja documentada en el Fuero de Logroño de 1095: «... populantes --- neque habeant super se fuero malo --- neque manera, neque ulla *vereda* facient» (*BolAcHist.* 1, 329). «Judex et alcaldes in *vereda* regis --- pares sint aliorum vicinorum» en un fur cast. de cap al Sud, el 1170 (ibid. xxxv, 475). Això ens explica l'acc. val. documentada en la *RevValFil.* II, 97: «l'època de més feina en la fanguçada i la plantada», «la de la collita de l'arròs»: que deu ser verament relíquia mossàrab, dels temps que els senyors visigots cridaven a la prestació forçosa de molta gent, quan s'havia de menester (és extravagant dir, com *AlcM*, que és deformació del mot *verema*: veremes d'arròs, veremes de plantar i fanguejar...).

I aquests *veredarii* també ens menen cap als fets catalans del Princ.: «jo só lo qui rebo les *veredes* de les ordres qui se nos passan al poble», text pagès de Solsona, 1813; *verader* «l'home que portava un ofici, ordre, carta etc., de l'autoritat eclesiàstica, d'una rectoria a l'altra, en un arxiprestat», «el qui anava a captar per les masies» (Olot); però era per ordre d'un santuari o monestir, car: «la llana que los *veraders* aportaran, la que altres benefactors donaran de caritat ---», segons les constitucions de les germanes de la Misericòrdia, ja vigents en el S. XVII a Bna. Veg. tot això en el *DAG.*, però no sense lligar-ho amb les ordres eclesiàstiques, que he documentat, al principi, en l'olotí Vayreda, i amb els predicadors castellans de la Croada, en l'any 1611. S'acosta notablement a aquest substrat semàntic més d'una de les indicacions locals.

A St. Boi de Lluçanès em parlaven d'un «veral de cases» que es troben en certa direcció: eren masies intermitents separades entre elles per quintanes i erms (1964); a St. Julià de Cerdanyola: «*Reboll* és un veral de cases que anireu trobant abans d'arribar a *La Rebollosa*» (l'última d'elles) (1959); *AlcM* localitza a Olot i StFeliu de Codines ««redol de cases de camp separat del poble». Tals les cases de les vendes eivissenques, i de les captes descrites pel *DAG*.

Car aquí ve també la repartició d'Eivissa en *vèndes*, veritables verals, perquè hi vagin a dur la salpassa arxiprestal o la quinta militar, com ho he documentat a *VEGADA*. I si pensem, en canvi, que el mot paral·lel del Princ. pugui ser derivat del *VEREDA* visigòtic, és perquè els descobridors d'Amèrica, en dur-hi aquest mot, encara amb les tradicions medievals, hi van donar lloc a una evolució semàntica igual a la del nostre *veral*, en les terres més conservadores de tota l'Amèrica hispània.

És cap a les valls paradisiàques del Sud colombià, i en general, per tota aquella república: allà «se llaman *veredas* cada una de las fracciones más periféricas en que se divide un término municipal: así me lo explica un hijo del Valle del Cauca [1953]; con este sentido lo emplea, en docenas de artículos (correspondientes a todos los departamentos colombianos), Eugenio J. Gómez en su Dicc. Geográfico de Colombia, de 1953; las fracciones menos apartadas se llaman *corregimientos*; y se comprende que las otras recibieran aquel nombre, pues era forzoso avisar a la gente de allá por medio de una 'vereda' (acepción del *DAut.*)» (així vaig incloure-ho ja en el *DCEC/DECH*, 786a34-45). I hi ha aportat més proves Juan C. García, en el *Bol. d. Inst. Caro y Cuervo*, II, 361-3. Doncs a l'Alt Aragó s'ha produït una concreció anàloga del sentit de *vereda*: «las partidas de Puimorcát, llamadas *Capramote* i *Cuastalubina* están en una misma *beréda*» (*Sieste*, 1965).

Si *VEREDARIUS* era ja llatí antic, un es veu temptat, fins i tot, d'imaginar si el nostre *veral* no fou ja un *PAGUS VEREDARĪ* (amb genitiu contracte), amb dissimilació **VEREDALI* > *veredal*: el pagus assignat a tal i tal vereder. Dissim. en direcció invertida per la coexistència de *VEREDA*. O per una altra via morfològica?

Es dibuixa, però, una altra pista etimològica. És que qui s'interni en el món tenebrós del lèxic pre-romà llançant-se per les lluíssors d'una galeria, sense assajar les restants que s'entrevegin; i aquí jo n'albirava una altra, o per ventura alguna més. En un doc. de 1173 del *Cartulari* de Sant Cugat (III, 245) llegim que en terme de Santa Oliva (cap al Vendrell i Santes Creus) hi ha afrontació «a meridie in ipso rego molendini, ab occasu in ipsa *vera* ---; ortum de Morera affrontant --- ab occasu, in ipsa *vera* ---». N'hi hauria per sospitar si en la Catalunya comtal va haver-hi un mot germà del cast. o arag. *vera*. Poc se sap d'aquest a Castella; car per més que el *DAut.* defineixi «*vera*, lo mismo que orilla», aquí és definició massa suspecta, estant inspirada en la impossible etimologia ll. *ōra*; i el mateix acadèmic que llançà la pensada es denuncia, car en